

लोहितक न० लोहितमिव कायति कै-क । श्पित्तले
राजनि० । लोहित+रवाये कन् । २पद्मरागमयी पु०
हेमच० । २मङ्गलपदे पु० गङ्गमाहा ।

लोहितचन्दन न० कर्म० । १कुङ्कुमे अमरः २रक्तचन्दने च ।
लोहितपुष्पक पु० लोहितानि रक्तानि पुष्पाण्यस्य कप् ।
दाङ्गिमद्वेषे भावम० । २रक्तवर्णपुष्पयुते लि० ।

लोहितमृत्तिका स्त्री कर्म० । १गैस्त्रि (गेरिमाटी) रत्नमा०
२रक्तमृदि च ।

लोहिता स्त्री इह-इतश् रस्य लः । १वराहकालायां
गङ्गच० । २रक्तपुनर्नयायां राजनि० । ३रक्तवर्णायां
स्त्रियाञ्च ।

लोहिताक्ष पु० लोहितमङ्गलस्य । १मङ्गलपदे अमरः २रक्ता-
लोहितानन पुंस्त्री० लोहितमाननमस्य । १मङ्गले राजनि०
स्त्रियां ङीष् । २रक्तमुले लि० स्त्रियां टाप् । [लिङ्गा०]

लोहितायस् न० लोहितं वर्षमेति इह-अस्यन् । तान्ते
लोहितायस न० लोहितस्यः अच् सः । १तान्ते २रक्त-
वर्णां योजांतमेदे च ।

लोहीत्तम न० लोहीप् धातूत्तमम् । लघे हेमच० ।

लौकायतिक न० लौकायतं चादौ कशास्त्रं नेत्यधीते वा
ठक् । चावर्गकृताभिम् ।

लौकिक लि० लोके विदितः प्रसिद्धो हितो वा ठप् ।
लौकिकविदिते श्लोकप्रसिद्धे । श्लोकहिते च ।

लौकिकान्ति पु० कर्म० । विधानेन संस्कारान्तर्ये वज्जी ।
लोड उन्नादि भा० पर० सक० सेट् । लोडति अलोडीत् ।
अडित् अडि न लुलः । [२धातुमात्रे च ।

लोह पु० लोहमेव स्वार्थे अच् । (लोया) १धातुभेदे भरतः ।
लोहज न० लोहात् लोहाभ्यां जायते वा जन-ङ । १मण्डूरे
रमा० । धातुहयजे कांश्चपित्तवादे च ।

लोहभाण्ड पु० लोहस्य विकारः अच् कर्म० । (हामान-
टिक्ता) २लोहमये पात्रभेदे गङ्गच० । ३लोहमयपात्र-
नाले न० ।

लोहमल न० लोहस्योदमश्च कर्म० । लोहकृष्टे राजनि० ।
लोहित्य न० लोहितस्य भावः अच् स्वार्थे अच् वा । १रक्त-
वर्णं २रक्तत्वे लोहितात् वरसो जाता लोहित्यस्तु ततो
भवत् उक्ते ३मङ्गलपदनभेदे । "तीर्णलोहित्ये" रघुः ।

लोपी लोपे क्त्वा० पा० पर० सक० अनिट् । स्विनाति अल्लै-
मीत् । [भीत् ।

लोपी गतो क्त्वा० पा० पर० सक० अनिट् । स्विनाति अल्लै-

इति श्रीतारानाथतर्कवाचस्पतिभट्टाचार्यसङ्कलिते
वाचस्पत्ये लकारादिशब्दाथं
सङ्कलनम् ।

४

वकारः व्यञ्जनवर्णभेदः । स च स्वर्णोऽयं योरन्तःस्वित्वात्
अन्तःस्ववर्णभेदः अस्योच्चारणस्थानं दन्तोऽहो "दन्तावरो
वः अतो बुधैः" शिक्तोक्तेः । अस्योच्चारणे जिह्वा-
योश्च दन्तोऽयोरौष्ठस्यार्थं देवत्वस्य एता आभ्यन्तर-
प्रयत्नः । बाह्यप्रयत्नाच्चास्य विचारनादङ्गेषा अल्पप्राणश्च ।
अस्य दन्त्योष्ठत्वात् दन्त्यत्वं कश्चिच्च ओष्ठत्वमाश्रित्य
कार्यं भेदस्तेन संवृत्तीत्यादौ ओष्ठत्वमाश्रित्य उः अण-
परः । दन्त्यत्वमाश्रित्य च अतुल्यारस्थाने अतुल्यारविहो
वो वा पले अतुल्यारस्थितिः । अस्य साहकान्यासं वाम-
स्तम्भे न्यस्यता । काव्यादौ प्रयोगे "व्यसनमय लवो" इ०
र० टो० उक्तेः व्यसनं फलम् । यथाभिधाने अस्य व०
अकशब्दा उक्ता यथा "वो वायो वाहयो रुद्रा
वरयो मेदसंश्रवः । अङ्गीयो ज्वालिनी वक्ता कलयो
वारिवाचकः । उत्कारी शास्त्रिणी शाला वातः स्मिन्
झागरा युधिः । इन्द्रधारा च वामांशः करपूलं च न-
र्त्तकः । जगद्धात्री वारिणी च देवोऽबिह्वोऽनिरुद्धकः ।
गिरिराजो निहतात्मा व्यह्वया निन्दिनी करः" अस्य
ध्येयस्वरूपं यथा "वकारं चक्षुषापाङ्गि ! कुण्डली
मोक्षमव्ययम् । पञ्चपाणमयं वर्णं लिपिकृषहितं सदा ।
त्रिभिन्दुवहितं वर्णमात्मादातत्त्वसंयुतम् । पञ्चदेवमयं
वर्णं पीतपित्तुल्यतोपमम् । चतुर्वर्गमर्दं वर्णं सर्वविधि-
प्रदायकम् कामधेनुतः" अस्यापिठानृत्येयस्वरूपं यथा "कुन्द-
पुष्पप्रभां देवीं हिमज्वां पद्मलेशपाशम् । सुकनास्याम्बर-
धरां रत्नहारोज्ज्वलां पराशम् । बाधकाभीष्टदां सिद्धां